

Position paper Internationale klimaatstrategie, onderdeel landbouw

Jan Peter Lesschen – Senior onderzoeker Bodem en Klimaat
Position paper t.b.v. rondetafelgesprek, 15 februari 2023

De context

Het kabinet heeft voor het eerst een internationale klimaatstrategie opgesteld. Zo'n internationale aanpak is erg belangrijk aangezien klimaatverandering een mondiaal probleem is en alleen met een gezamenlijk aanpak succesvol kan worden tegen gegaan. De landbouwsector heeft hierin ook een cruciale rol met een grote internationale dimensie. Landbouw zal ook moeten bijdragen aan het verminderen van broeikasgasemissies, maar kan daarnaast ook bijdragen aan koolstofvastlegging in bodem en biomassa. De landbouwsector zal echter ook voldoende voedsel moeten blijven produceren om bij te dragen aan wereldwijde voedselzekerheid. Naast emissiereductie zal de landbouw zich ook moeten aanpassen aan het al veranderende klimaat. Maatregelen voor mitigatie en adaptatie moeten dan ook met name in de landbouw in samenhang bekeken worden, en liefst met inzet van zogenaamde *nature based solutions*.

Een groot deel van de emissies uit landbouw zijn gerelateerd aan natuurlijke processen, zoals methaan (CH₄) emissie uit pens-fermentatie bij herkauwers en lachgas (N₂O) emissies gerelateerd aan bemesting van landbouwgronden die niet geheel voorkomen kunnen worden. Emissies uit landbouw zullen in de toekomst dan ook een steeds groter aandeel vormen van de resterende broeikasgasemissies, aangezien emissies uit fossiele bronnen sterker zullen afnemen. In deze position paper wil ik vanuit mijn eigen expertise in gaan op drie aspecten:

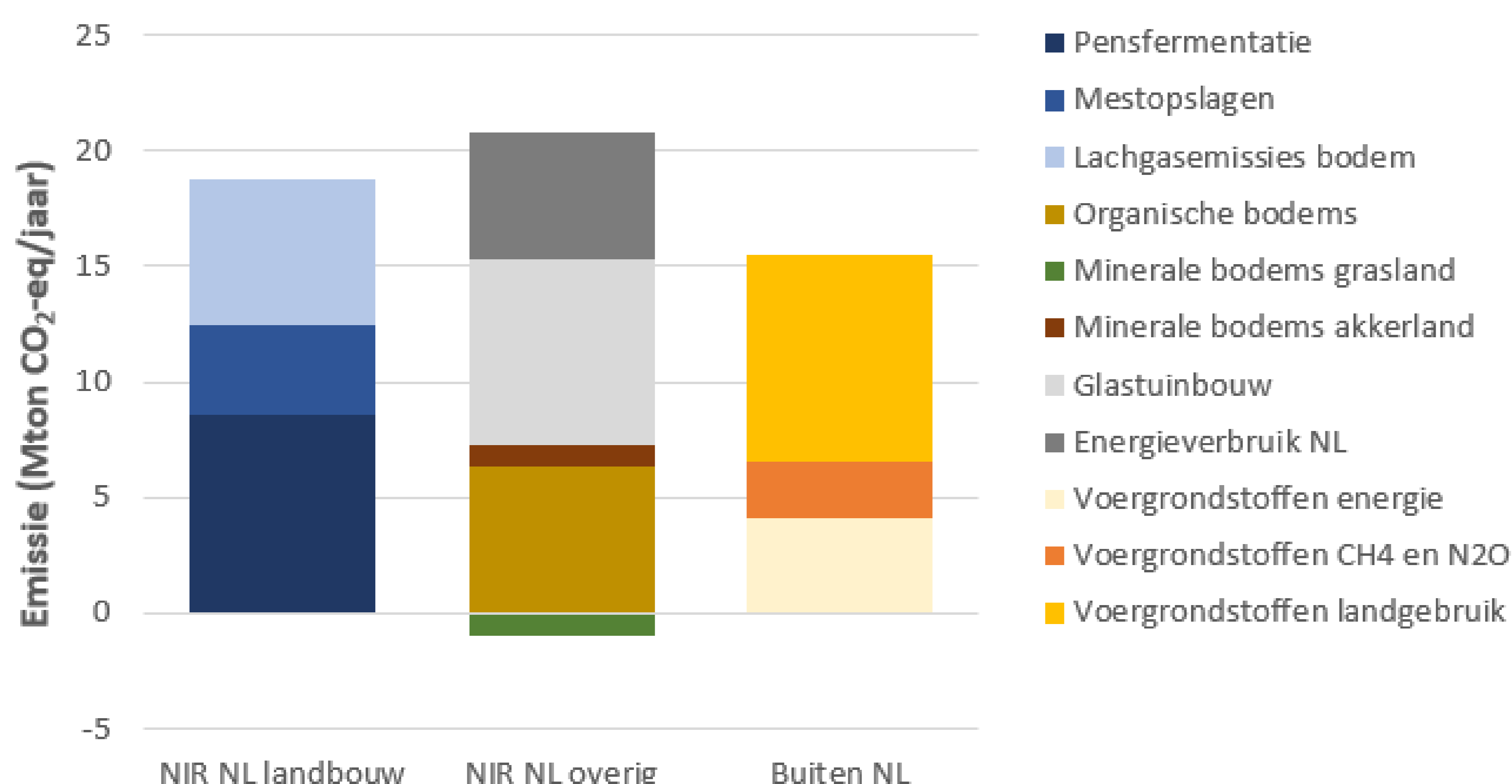
- 1) Impact Nederlandse landbouw op emissies in het buitenland,
- 2) Transitie naar minder dierlijk eiwitconsumptie,
- 3) 2050 reductiedoelstelling voor Nederlandse landbouw.

Impact Nederlandse landbouw op emissies in het buitenland

In Nederland is de directe emissie van broeikasgassen uit de landbouw ongeveer 10% van de totale Nederlandse emissie en met de glastuinbouw erbij ongeveer 15%. Daarnaast zijn er ook nog indirecte emissies door gebruik van fossiele brandstoffen en emissies uit veengronden. De Nederlandse landbouw is echter indirect ook verantwoordelijk voor broeikasgasemissies in het buitenland, met name emissies gerelateerd aan de productie van geïmporteerd veevoer. Deze emissies worden geschat op zo'n 15 Mton (Figuur 1), waarvan een groot deel gerelateerd is aan ontbossing. Vermindering van de import van veevoer kan dus bijdragen aan emissiereductie in het buitenland en met name de druk op landgebruik in Zuid-Amerika verlagen.

Transitie naar minder dierlijk eiwitconsumptie

De veehouderij heeft een grote bijdrage aan de broeikasgasemissies uit de landbouw, met name methaanemissies van rundvee en de productie van veevoer. Een deel van de klimaatopgave kan via mitigatie maatregelen en verhogen van efficiëntie, maar daarnaast zal in Westerse landen ook een verlaging van de dierlijke productie nodig zijn om klimaatdoelen te halen. In Nederland wordt nu veel gesproken over krimp van de veestapel vanuit stikstof en klimaatdoel. Echter als krimp van de veestapel niet gepaard gaat met een lagere consumptie van dierlijke producten, dan zal het voor klimaat weinig uitmaken, aangezien de productie dan elders zal toenemen, met mogelijk zelfs hogere emissies.

Figuur 1. Broeikasgasemissies gerelateerd aan de Nederlandse landbouw (incl. glastuinbouw) gebaseerd op data uit 2017 (Vellinga et al., 2019) ¹

Beleid gericht op extensivering van de veehouderij zal dan ook gepaard moeten gaan met het stimuleren van lagere consumptie van dierlijke eiwitten. Aangezien Nederland zo'n 70% van de dierlijke productie exporteert, is sturen op de consumptiekant vanuit Nederland alleen niet voldoende en is dit ook nodig in andere landen met een hoge vlees en zuivel consumptie. Dit consumptie aspect komt nog niet naar voren in de Internationale Klimaatstrategie en zou zeker in Europees verband meer benadrukt moeten worden. Dit is ook van belang voor een betere prijs voor meer duurzaam geproduceerd voedsel, want Nederland is door de grote export ook sterk afhankelijk of andere Europese landen ook die meerprijs willen betalen.

Waar in Nederland en grote delen van de EU juist een trend naar extensivering wordt ingezet, met minder externe inputs, is in andere delen van de wereld, zoals Afrika juist een intensivering van de landbouw nodig. Verhoging van de gewasopbrengsten en dierlijke productie is nodig om de toenemende bevolking te voeden en minder afhankelijk te worden van voedselimport. Hiervoor zal in Afrika naast stikstofbindende gewassen ook extra kunstmest nodig zijn om de hogere gewasopbrengsten te realiseren. De strategieën en maatregelen voor klimaatmitigatie zijn daarmee sterk regionaal gebonden.

2050 reductiedoelstellingen voor Nederlandse landbouw

Zoals gezegd kunnen emissies in de landbouw niet naar nul worden teruggebracht en zullen er in 2050 restemissies overblijven. In de lange termijn strategie van de Europese Commissie wordt uitgegaan van een klimaatneutrale EU in 2050, waarbij resterende emissies gecompenseerd zullen moeten worden door vastlegging van CO₂. Van de resterende emissies zullen methaan- en lachgasemissies uit de landbouw zo'n 50% bedragen. De Europese Commissie gaat in zijn lange termijn strategie dan ook uit van extra C vastlegging in landgebruik. Niet elk land heeft echter dezelfde mogelijkheden voor extra koolstofvastlegging. In het dichtbevolkte Nederland is de landbouw veel te intensief voor grootschalige C vastlegging en ontbreekt de ruimte voor veel extra bosaanplant. Een strikt Nederlandse invulling van klimaatneutraal in 2050 zal een forse impact hebben op de landbouw met een grote benodigde krimp van de veestapel en/of grote uitbreiding van het bosareaal (Lesschen et al., 2020)². Gezien het huidige langzame tempo om te komen tot 37.000 ha extra nieuw bos uit de Bossenstrategie, lijkt grootschalige bosaanplant in Nederland onrealistisch. Het is dus van belang om samen met de andere EU lidstaten te komen tot een realistische invulling van de nationale doelen om samen het doel van een klimaatneutraal EU in 2050 te bereiken. Dit betekent dat Nederland vanuit EU perspectief ook niet binnen Nederland zelf klimaatneutraal hoeft te zijn, zolang de EU als geheel maar klimaatneutraal wordt. Bij het opstellen van lange termijn klimaatdoelen, waaronder ook het Landbouwakkoord, zou hier rekening mee gehouden moeten worden.

Klimaatadaptatie in de landbouw

Naast maatregelen voor klimaatmitigatie is het met name voor de landbouw ook van belang om al in te spelen op het veranderende klimaat. De noodzaak voor klimaatadaptatie wordt in de internationale klimaatstrategie al duidelijk naar voren gebracht en legt de focus terecht op de gebieden die het meest kwetsbaar zijn, zoals Afrika. Vanuit Nederland kunnen we naast financiering voor klimaatadaptatie ook bijdragen met de kennis over impact van klimaatverandering en het toepassen van *nature based solutions* in landbouw en landgebruik. Een voorbeeld is het CRAFT project waar collega's werken aan het ontwikkelen geschiktheidskaarten voor gewassen in Oost-Afrika onder toekomstig klimaat. Deze kaarten zijn gebaseerd op bodem, klimaat en gewaseigenschappen, maar houden ook rekening met beschermde gebieden en sociaal economische factoren. Deze resultaten laten goed zien dat door klimaatverandering bepaalde gewassen niet meer geteeld kunnen worden, terwijl er juist kansen zijn voor alternatieve gewassen.

Vanuit Nederland kunnen we naast financiering voor klimaat ook bijdragen met de kennis over impact van klimaatverandering en het toepassen van nature based solutions in landbouw en landgebruik

¹ Vellinga, Th., Reijs, J.W., Lesschen, J.P., Van Kernebeek, H.R. 2018. Lange termijn opties voor reductie van broeikasgassen uit de Nederlandse landbouw, een verkenning. Wageningen Livestock Research, Rapport 113.

² Lesschen, J.P., Reijs, J., Vellinga, T., Verhagen, J., Kros, H., de Vries, M., Jongeneel, R., Slier, T., Gonzalez Martinez, A., Vermeij, I., Daatselaar, C., 2020. Scenariostudie perspectief voor ontwikkelrichtingen Nederlandse landbouw in 2050. WENR rapport 2984. Wageningen Environmental Research.

